

Marko HOČEVAR

En pas, ena cesta: vzpon Kitajske in gradnja (kontra)hegemonije?

Povzetek

Po padcu berlinskega zidu in v obdobju »konca zgodovine« se je zdelo, da bo v kapitalistični svetovni ureditvi prevladala hegemonija Združenih držav Amerike (ZDA). Vendar se v zadnjem desetletju pojavlja nova globalna velesila – Kitajska, ki v veliki meri destabilizira obstoječo kapitalistično svetovno ureditev, v kateri imajo ZDA hegemonski položaj. Spremembe v svetovni kapitalistični ureditvi so torej posledica vzpona Kitajske vsaj kot regionalne, če že ne svetovne hegemonске sile. Cilj prispevka je, izhajajoč iz neogramscijske teorije mednarodnih odnosov, ki jo je utemeljil Robert Cox in nadgrajuje koncept hegemonije italijanskega marksista Antonia Gramscija, razložiti, kako Kitajska z novo svilno potjo (pobuda en pas, ena cesta – angl. *One Belt One Road*) spodkopava hegemonski položaj ZDA v svetovni kapitalistični ureditvi, vendar je ne poskuša odpraviti, temveč namerava zgraditi drugačno kapitalistično svetovno ureditev.

Ključne besede: hegemonija, Kitajska, ZDA, pobuda en pas, ena cesta

Abstract – One Belt, One Road: The Rise of China and the Construction of (Counter-) Hegemony?

After the fall of the Berlin Wall and the “end of history”, it seemed that the hegemony of the United States of America would prevail in the capitalist world order. However, in

the last decade a new global superpower emerged – China – which has considerably destabilised the existing capitalist world order, in which the USA has the hegemonic position. The changes in the capitalist world order are thus closely related and are the consequence of the rise of China as a regional, if not global, hegemonic power. The aim of the paper is to explain how China, with the New Silk Road (or the One Belt, One Road initiative, OBOR), undermines the hegemonic position of the USA in the capitalist world order and to show that its aim is not to abolish this order, but to build a different one. The neo-Gramscian theory of international relations, which was developed by Robert Cox, and which is based on the concept of hegemony as it was used by the Italian Marxist Antonio Gramsci, will serve as the theoretical framework for the explanation and exploration of the Chinese strategy and the aim of OBOR.

Keywords: hegemony, China, USA, One Belt, one Road

1 Uvod

Desetletja gospodarske rasti in razvoja Kitajske ter politične in gospodarske implikacije teh procesov niso več zgolj predvidevanja in napovedi za prihodnost, saj je Kitajska že dandanes temelj obstoječe kapitalistične svetovne ureditve. Tudi sama Kitajska svoj položaj razume na drugačen način in je po krizi leta 2008 postala veliko bolj aktivna v mednarodni politiki; zasnovala je in začela izvajati različne pobude ter ustanovila nekaj zelo pomembnih novih mednarodnih institucij.

V tem kontekstu je predsednik Kitajske Xi Jinping leta 2013 naznanil obuditev svilne poti, in sicer v obliki pobude en pas, ena cesta (angl. *One Belt, One Road*, OBOR; v nadaljevanju bomo uporabljali slovensko kratico EPEC). Najprej je septembra 2013 napovedal projekt svilna cesta, ekonomski pas (*Silk Road Economic Belt*), oktobra istega leta pa tudi projekt morska svilna cesta za 21. stoletje (*21st-century Maritime Silk Road*), kar skupaj tvori EPEC. Pobuda temelji na velikih infrastrukturnih projektih – izgradnji cest, železnic, mostov, pristanišč itd. –, in to predvsem (a ne zgolj) v kontekstu krepitve regionalnega gospodarskega povezovanja in utrjevanja dobrososedskih odnosov. EPEC je osnovan na načelih: medsebojnega spoštovanja suverenosti in ozemeljske celovitosti; medsebojnega nenasilja; nevmešavanja v notranje zadeve drugih držav; enakosti in vzajemne koristi; mirnega sobivanja (Lim 2016, 114). Poleg tega obstaja tudi pet temeljnih ciljev, ki naj bi jih dosegel EPEC: usklajevanje politik med državami, olajševanje povezav, neovirano trgovanje, finančna integracija ter povezovanje ljudi (Wang 2016, 3). Vendar EPEC ne temelji samo na delni regionalni ekonomski integraciji, temveč gre za bolj poglobljen koncept, ki ne vključuje le gospodarskega sodelovanja. Osnova EPEC je na prvem mestu sodelovanje, skupen razvoj in razcvet. Drugič, vključuje sodelovanje na vseh področjih, ne

le na gospodarskem. Tretjič, gradi tri skupnosti: skupnost skupnih interesov, skupnost skupne usode in skupnost skupne odgovornosti (Zeng 2016, 523; Lim 2016, 115). Poleg teh regionalnih in mednarodnih implikacij pobude je treba izpostaviti, da je EPEC pomembna za samo Kitajsko, saj pomeni drugačno paradigmo gospodarskega in političnega razvoja, ker bo interno pospešila razvoj in rast zahodne Kitajske ter jo spremenila v »mejo odpiranja svetu« (Lim 2016, 115). Iz tega lahko razberemo, da gre za zelo ambiciozno pobudo, za poskus repozicioniranja Kitajske v mednarodnih odnosih in poskus spremembe razmerij med velikimi silami v mednarodnih odnosih, kar gre skupaj tudi s transformacijo kitajske družbe ter spremembami koncepta razvoja Kitajske.

Zaradi gospodarskega in političnega vpliva Kitajske je veliko govora o vlogi te države v mednarodnih odnosih (glej: Overholt 1993; Brown 2000; Arrighi 2008; Jacques 2009; Unschuld 2013), pa tudi o ciljih EPEC (glej: Lim 2016; Zhang 2017; Feng in He 2017; Toops 2016; Liu in Dunford 2016). Cilj pričujočega prispevka je nadgraditi te razprave, ponuditi nove teoretske uvide v cilje in zmožnosti Kitajske v mednarodnih odnosih ter povezati notranjepolitične, zunanjepolitične in gospodarske dejavnike ter strategije Ljudske republike Kitajske. Zaradi tega bomo v prispevku, izhajajoč iz neogramscijanske teorije mednarodnih odnosov, temelječi na Gramscijevem konceptu hegemonije, ki ga je nadgradil Robert Cox (1981; 1983), poskusili odgovoriti na vprašanje, ali poskuša Kitajska zgraditi kontrahegemonski svetovni red, ki bo radikalno drugačen od sedanjega. Vprašali se bomo, ali torej Kitajska stremlje k odpravi kapitalističnega svetovnega reda ali pa samo hoče oblikovati nehegemonski kapitalistični svetovni red, v katerem bo imela več možnosti za razvoj.

Prispevek je razdeljen na pet delov. Uvodu sledi kratka razlaga neogramscijanske teorije mednarodnih odnosov, ključnih konceptov, kot sta hegemonija in vodenje/vladanje, ter nujnih elementov za oblikovanje hegemonije. Zatem sledita umestitev EPEC v neogramscijansko shemo, ki jo je razvil Cox, ter razlaga temeljnih elementov EPEC, nujnih za hegemonijo: materialnih zmožnosti, idej in institucij. Četrty del vsebuje argumentacijo in poskus odgovora na zgoraj zastavljeno raziskovalno vprašanje. V sklepu se bomo posvetili refleksiji EPEC v kontekstu spreminjanja razmerij moči v mednarodnih odnosih ter v povezavi s trenutno trgovinsko vojno med Kitajsko in ZDA.

2 Svetovni red, hegemonija in neogramscijanska teorija

Temeljni koncept neogramscijanske teorije mednarodnih odnosov je koncept hegemonije, ki ga je utemeljil in uveljavil italijanski marksistični (politični) teoretik Antonio Gramsci. Pri Gramsciju ima hegemonija več pomenov:

vodenje, zavezništvo, konsenz in pristanek, ki je nujno potreben za uveljavljanje oblasti določenega razreda/družbene skupine in ki gre vedno skupaj z vladanjem, prisilo in prevlado: »Hegemonija je partikularna praksa konsolidiranja družbenih sil in njihovega kondenziranja v politično moč /.../« (Thomas 2009, 194).

Gramsci je že leta 1926 razredno zavezništvo med kmeti in delavskim razredom razumel kot ključno vprašanje pri odpravi kapitalističnega izkoriščanja v Italiji: »Proletariat se mora boriti, da bo iztrgal kmete izpod vpliva buržoazije in jih postavil pod svoje politično vodstvo« (Gramsci 1982, 138). Pozneje je v besedilu *Nekatere teme južnega vprašanja* (Gramsci 1982, 168–173) eksplicitno naslovil vprašanje zavezništva med kmeti in proletariatom pod vodstvom proletariata ter v tem kontekstu uporabil besedno zvezo »hegemonija proletariata«:

Torinski komunisti so si vprašanje »hegemonije proletariata« postavili konkretno, se pravi na temelju družbene baze diktature proletariata in delavske države. Proletariat lahko postane vodilni in vladajoči razred, če mu uspe oblikovati sistem razrednih zavezništev, ki naj bi mu omogočil mobilizirati proti kapitalizmu in buržoazni državi večino delavskega prebivalstva, to pa v stvarnih obstoječih razrednih odnosih pomeni, če mu uspe doseči soglasje širokih kmečkih množic (Gramsci 1982, 168).

Pozneje Gramsci v *Zaporniških zvezkih* razvije koncept hegemonije, ki ni več le strateška usmeritev proletariata, temveč tudi koncept za analizo razmerij moči in politike.¹ Gramsci koncept hegemonije uporablja v zelo različnih kontekstih: omenja družbeno hegemonijo (Gramsci 1977, 1007, 1230), civilno hegemonijo (Gramsci 1977, 972–973, 1566) in kulturno hegemonijo (Gramsci 1977, 793, 2346). Na verjetno najbolj znanem mestu *Zaporniških zvezkov* zapiše, da se »nadvlada ene družbene skupine kaže na dva načina, kot 'prevlada' [dominio] in kot 'intelektualno in moralno vodstvo'« (Gramsci 1977, 2010, 2117). Vendar ne smemo zapasti v kulturalizacijo koncepta hegemonije, saj je ta utemeljena predvsem na političnem in ekonomskem področju zmožnosti inkorporacije interesov vodenih in zavezniških razredov v širšo

1 Gramsci v *Zaporniških zvezkih* koncept hegemonije poveže z razlikovanjem med civilno in politično družbo/državo, ki tvorita superstrukturo. Večkrat tudi eksplicitno opozori na povezavo med koncepti: v odnosu med (pri)silo in pristankom gre v bistvu za odnos med politično družbo/državo in civilno družbo (Gramsci 1977, 677, 970). Pri vpeljavi koncepta integralna država Gramsci matematično zapiše, »da je Država = politična družba + civilna družba, z drugimi besedami hegemonija, oklopljena z nasiljem« (Gramsci 1977, 763–764, 811). Več o konceptu hegemonije pri Gramsciju glej: Anderson 1976; Buci-Glucksmann 1980; Bibič 1987; Lukšič in Kurnik 2000; Thomas 2009; Hočevar in Lukšič 2018.

strategijo ohranjanja (ali osvojitve) oblasti vodilnega in vladajočega razreda. Tako tudi Gramsci jasno poudari, da je hegemonija v sferi produkcije osnova za vodilno vlogo razreda: »Hegemonija se rodi v tovarni in za svoje uveljavljanje potrebuje le minimalno količino poklicnih ideologov in političnih posrednikov« (Gramsci 1977, 72).

Robert Cox (1981; 1983) je pri aplikaciji Gramscijeve politične teorije na področje mednarodnih odnosov hegemonijo nekoliko bolj shematsko in metodološko razčlenil na tri elemente: materialna moč/zmožnosti, ideje in institucije. Prvič, materialna moč je vezana na akumulacijo bogastva, virov in tehnologije: »Materialne zmožnosti so produktivni in destruktivni potenciali. V svoji dinamični obliki obstajajo kot tehnološke in organizacijske zmožnosti ter v svojih nakopičenih oblikah kot naravni viri, ki jih lahko tehnologija preoblikuje, zaloge opreme (npr. industrije in oborožitve) ter bogastvo, ki lahko to obvladuje« (Cox 1981, 136). Drugič, Cox razlikuje med dvema tipoma idej. Prvo skupino tvorijo ideje v smislu intersubjektivnih pomenov, pri čemer te ideje vsebujejo skupne pojme in predstave »o naravi družbenih odnosov, ki po navadi perpetuirajo navade in pričakovanja glede vedenja« (Cox 1981, 136). Drugi tip idej so skupne miselne predstave, ki jih imamo ljudje, ki pripadamo različnim družbenim skupinam in razredom. Gre za bolj univerzalne ideje, kot so vprašanje pravičnosti, vprašanje javnega dobrega itd. (Cox 1981, 136). Tretjič, Cox omenja institucije kot izjemno pomembne točke kristalizacije prevlade določenega razreda na področju materialnih zmožnosti in idej, saj so prav institucije ključne za »stabilizacijo in perpetuiranje določenega reda« (Cox 1981, 136). Gre za to, da institucionalna ureditev in institucije same »odsevajo razmerja moči, ki prevladujejo na njihovi točki izvora, in, vsaj na začetku, spodbujajo kolektivne podobe, ki so skladne s temi razmerji moči« (Cox 1981, 136–137). Bieler in Morton (2004, 88) trdita, da se materialne zmožnosti nanašajo na »akumulirane vire«, ideje so »tako intersubjektivni pomeni kot tudi kolektivne slike svetovne ureditve«, institucije pa so »amalgami predhodnih dveh elementov in so sredstva za vzpostavljanje partikularne ureditve«.

V kontekstu zgornje razlage treh elementov hegemonije Cox hegemonijo razume kot »koherentno povezavo /.../ materialne moči, prevladujoče kolektivne slike svetovne ureditve (vključujoč določene norme) in skupka institucij, ki upravljajo ureditev z določenim vtisom univerzalnosti« (Cox 1981, 139). Ključno je, da je hegemonija v določeni družbi izražena v obliki »široko utemeljenega konsenza, ki se manifestira v sprejemanju idej ter je podprt z materialnimi viri in institucijami« (Bieler in Morton 2004, 87). Za oblikovanje hegemonije je torej potrebno ujemanje med temi tremi elementi. Vendar pa je ključno, da sta

vzpostavljanje in ohranjanje hegemonije vedno odvisna od soglasja in prisile, saj je v končni instanci vsaka hegemonija, torej konsenz in pristanek zavezniških skupin in razredov, utemeljena v grožnji s prisilo. Šele napetosti in protislovja med temi elementi omogočijo, da pride do določenih razpok in se pojavi možnost »razpustitve 'ujemanja'« med tremi elementi, to pa odpira prostor za poskus izgradnje kontrahegemonске ureditve (Leysens 2008, 3).

Poleg razdelitve elementov, ki so nujni za vzpostavljanje in ohranjanje hegemonije, Cox, izhajajoč iz Gramscija, vpelje razlikovanje med ravnmi, na katerih se lahko hegemonija vzpostavi ali spodkopava. Cox identificira tri možne ravni, na katerih lahko obstaja hegemonija kot bolj ali manj koherentno, a vendar ne permanentno ujemanje zgoraj razloženih treh elementov:

- 1) sfera družbene produkcije oziroma raven družbenih produkcijskih odnosov;
- 2) raven države oziroma oblikovanje enotnosti med strukturo in superstrukturo – to je zgodovinskega bloka – na ravni države;
- 3) mednarodna raven/mednarodni odnosi (Cox 1981; 1983).

Te tri ravni so med seboj tesno povezane, vendar ima razlagalni primat – kot je za marksistično teorijo značilno – sfera produkcije oziroma družbeni produkcijski odnosi, saj se »lahko hegemonija vodilnega razreda manifestira kot mednarodni fenomen, le če predstavlja razvoj določene oblike družbenih produkcijskih odnosov« (Bieler in Morton 2004, 93). To povezavo med temeljnimi družbenimi produkcijskimi odnosi in mednarodnimi odnosi je identificiral že Gramsci:

Ali mednarodni odnosi predhodijo ali sledijo (logično) temeljnim družbenim odnosom? Ni dvoma, da sledijo. Vsaka organska inovacija v družbeni strukturi s tehnično-vojaškimi izrazi organsko spreminja absolutne in relativne odnose tudi na mednarodnem področju (Gramsci 1971, 176).

Ključno je, da vsaka transformacija družbenih odnosov produkcije vpliva (vendar ne mehansko) na spremembe v sferi države oziroma na spreminjanje ali odpravo določenega zgodovinskega bloka na ravni države. Bistveno pa je, da »posploševanje sprememb v strukturi držav spreminja problematiko svetovnega reda« (Cox 1981, 138). Vsak svetovni red, ki je lahko hegemonски ali nehegemonски, temelji na družbenih odnosih: »Pomembno strukturno spremembo v svetovnem redu zato verjetno lahko povežemo z nekaterimi spremembami v družbenih odnosih in nacionalnih političnih ureditvah, ki ustrezajo nacionalnim strukturam družbenih odnosov« (Cox 1983, 173). Tako postane povezava med temi tremi ravnmi ključnega pomena za razumevanje vzpona moči držav ter odnosov moči v mednarodnem okolju, saj je vsak hegemonски red »oblikovan s strani močnih držav, ki so doživele temeljito

družbeno in ekonomsko revolucijo. Revolucija ne spreminja le notranjih ekonomskih in političnih struktur konkretne države, temveč tudi sprošča energije, ki se širijo onkraj meja države. Svetovna hegemonija je torej najprej zunanja ekspanzija notranje (nacionalne) hegemonije, ki jo je vzpostavil prevladujoči družbeni razred« (Cox 1983, 171).

Za konec jedrnate teoretske razlage koncepta hegemonije v mednarodnih odnosih je pomembno dodati, da hegemonija na mednarodni ravni ni odvisna in ni le ureditev držav, temveč je tesno povezana z globalno gledano prevladujočim načinom produkcije. Hegemonija je tako tudi »kompleks mednarodnih družbenih odnosov, ki povezujejo družbene razrede v različnih državah«² (Cox 1983, 171).

3 Vzpon Kitajske in EPEC

323

Na podlagi predstavljene neogramscijanske teorije mednarodnih odnosov bomo v nadaljevanju v zgornjo shemo umestili pobudo EPEC ter razložili, kaj lahko na podlagi do sedaj dostopnih podatkov in literature sklepamo o EPEC v kontekstu vprašanja hegemonije v mednarodnih odnosih. Osredinili se bomo na notranje in zunanje vzroke za pobudo nove svilne poti ter na pomen EPEC za stabilizacijo notranje hegemonije, ki je prvi pogoj za širitev hegemonije navzven. Zatem se bomo osredotočili na materialne zmožnosti, ideje in norme ter institucije, ki stojijo za kitajsko pobudo EPEC v kontekstu konstrukcije in širitve hegemonije navzven ter spreminjanja obstoječe kapitalistične svetovne ureditve.

Če se najprej ozremo na to, kako je sploh lahko prišlo do takšne pobude, za katero so potrebni ogromni finančni in drugi viri, ki jih je zagotovila kitajska vlada, se moramo vrniti v čas pred nekaj desetletji – na začetek 80. let, ko je v času Deng Xiaopinga prišlo do preobrata v gospodarstvu ter sprememb v sferi produkcije, saj je Kitajska takrat odločno stopila na pot kapitalizma (glej: Naughton 2006; Huang 2008; Walter in Howie 2012; Harvey 2012). Kitajska je namreč sprejela trg kot pomemben, če ne ključen – nikakor pa ne edini – regulacijski mehanizem v gospodarstvu. To je omogočilo izjemno hiter gospodarski razvoj in neverjetna zaporedja visoke gospodarske rasti Kitajske, modernizacijo in politično stabilizacijo režima:

Leta 1978 je Deng Xiaoping ubral prve daljnosežne korake k liberalizaciji s strani komunistov vodenega gospodarstva v državi, ki je obsegala petino

2 Več o neogramscijanski teoriji mednarodnih odnosov glej: Gill 1993; Cox in Sinclair 1996; Laysens 2008; Moolakkattu 2009; Kubálková 2016.

svetovnega prebivalstva. Smer, ki jo je načrtoval Deng, je Kitajsko v dveh desetletjih preobrazila iz zaprtega zakotja v odprto središče kapitalistične dinamike, s trajnimi stopnjami rasti brez primere v človeški zgodovini (Harvey 2012, 5).

V okviru sprejemanja kapitalizma ter gospodarskega razvoja in rasti na Kitajskem se zastavlja vprašanje, zakaj je Kitajska sploh dala takšno pobudo, kaj so vzroki zanjo in kakšni temelji so sploh omogočili napoved in začetek tako velikanske pobude.

Vzrokov in povodov za napoved pobude EPEC je več, saj je EPEC, kot zapiše Lim (2016, 130), »rezultat notranjih potreb in zunanjih pritiskov«. Če se ozremo najprej na zunanji kontekst, je pomembno omeniti ameriški premik k Aziji v mandatu predsednika Obame ter poslabšanje odnosov s sosednjimi državami po tem (glej Wang 2016, 1; Zhao 2016, 1). Vendar ima EPEC pomembne notranje vzroke in posledice. EPEC je izjemnega pomena za ohranjanje gospodarske rasti na Kitajskem in stabilizacijo notranje hegemonije komunistične partije ter novonastalega kapitalističnega razreda. Bistveno je, da Kitajska nujno potrebuje »novo strategijo, da spodbudi njeno počasno gospodarstvo« (Du 2016, 31). Poleg tega sta ključnega pomena tudi zmanjševanje neenakosti v družbi in med različnimi geografskimi območji na Kitajskem ter poskus zmanjševanja razlik v razvitosti v državi, saj bo zahodni del Kitajske, predvsem pokrajina Xinjiang, pridobil veliko infrastrukture. Hkrati bo verjetno največjo korist še vedno imela vzhodna Kitajska, kjer so velika industrijska središča (Toops 2016, 7).

Iz tega lahko sklenemo, da gre – vsaj pri delu motivov za pobudo EPEC – predvsem za poskus stabilizacije notranje hegemonije na Kitajskem tako s strani komunistične partije kot tudi kapitalističnega razreda. Bistveno je torej poudariti, da sprememba v sferi produkcije in v družbenih produkcijskih odnosih ter sprejemanje kapitalističnega trga in trgovine kot ključnih elementov gospodarskega, družbenega in političnega napredka pomenita temelj ambiciozne pobude, ki jo trenutno uteleša EPEC. Šele sprememba v sferi produkcije je namreč omogočila utrjevanje hegemonije na ravni države oziroma oblikovanje stabilnega zgodovinskega bloka, pri čemer gre za sprejemanje kapitalizma, ki pa je zagotovo drugačen od liberalnega ali zahodnega modela in ki ga je treba vedno na novo utrditi in stabilizirati. V tem notranjem kontekstu je EPEC sredstvo za ohranjanje hegemonije v sferi produkcije in na ravni države. To pa je, kot smo izpostavili v zgornjem teoretskem delu, šele temelj za poskus širitve hegemonije navzven.

Če se osredinimo na povezanost med notranjo in zunanjo, mednarodno hegemonijo v kontekstu pobude EPEC, lahko razmeroma hitro zaznamo tri elemente, potrebne za širitev hegemonije navzven: materialne zmožnosti,

dokaj univerzalne ideje in institucije, ki stojijo za to pobudo; hkrati pa lahko opazimo premik na področju vojske, ki postaja bojno vse bolj sposobna in tehnološko razvita, saj je vsak poskus vzpostavljanja in ohranjanja hegemonije v končni instanci tesno povezan tudi s (fizično) prisilo.

Prvič, opozarjamo na izjemne materialne zmožnosti, ki jih je akumulirala Kitajska kot država, pa tudi kitajski kapitalistični razred. Kitajska je že pred napovedjo pobude EPEC postala globalna gospodarska (vele)sila. Leta 2014 je bila druga največja država glede na BDP, največja glede na blagovno menjavo in tretja največja glede na zunanje neposredne naložbe (Liu in Dunford 2016, 7). Po drugi strani je Kitajska drugo največje gospodarstvo na svetu, hkrati pa ima največ deviznih rezerv na svetu. Bistveno je, da je pomembna za globalni gospodarski razvoj in gospodarsko rast. Če pogledamo nekatere zadnje podatke, lahko ugotovimo, da je leta 2017 vrednost njene proizvodnje znašala 23,12 milijarde dolarjev, medtem ko je vrednost proizvodnje EU in ZDA skoraj 20 milijard dolarjev. Kitajska je največja izvoznica na svetu s 2,2 trilijona dolarjev izvoza, leta 2017 je njen izvoz dosegel skoraj 7-odstotno rast. In kar je še pomembneje, Kitajska je bila »odgovorna za približno 30 odstotkov svetovne gospodarske rasti v letu 2017« (Hart-Landsberg 2018a). Poleg tega EPEC predvideva izgradnjo različnih industrijskih središč v drugih državah, kar bi kitajskim podjetjem omogočilo, da investirajo in širijo svoje zmogljivosti (Wang 2016, 5). Ob tem Kitajska dosega neverjeten napredek na področju znanosti, tehnologije in tehnološkega razvoja. Gre za akumulacijo materialnih zmožnosti in inovacije, ki omogočajo ohranjanje gospodarske rasti in premik na ravni države v visokotehnološko gospodarstvo.³ Iz vsega navedenega je torej razvidno, da na Kitajskem obstajata ogromno akumulirano bogastvo in kapital, tako na strani države kot podjetij, ki ju Kitajska poskuša spraviti v obtok ter si tako prizadeva ohraniti visoko stopnjo gospodarske rasti in razvoja. Materialne zmožnosti, ki jih na Kitajskem ne primanjkuje, so temelj za poskus širitve hegemonije navzven in spreminjanja kapitalističnega svetovnega reda.⁴

3 Več o tehnološkem razvoju na Kitajskem glej: Damm in Thomas 2006; Song, Garnatu, Fang in Johnston 2017; Liang 2007.

4 Michael Beckley (2018) sicer vztraja, da držav v razvoju ne moremo enačiti z »razvitimi« kapitalističnimi državami, saj države v razvoju, kjer eksplicitno izpostavi Kitajsko in Indijo, poleg doseganja visokih stopenj rasti, produktivnosti, naraščanja BDP ter akumulacije kapitala plačujejo tudi zelo visoko ceno za ta razvoj, predvsem v smislu izdatkov za socialne dodatke, ki v veliki meri prispevajo k zmanjševanju njihovih akumuliranih virov. V tem smislu naj bi najbolj razširjene teze precenjevale politično in vojaško moč ter bogastvo teh držav. Beckley pokaže, da gospodarski kazalci in trendi za ZDA in Kitajsko kažejo, da so ZDA veliko bogatejša država od Kitajske, hkrati pa naj bi se ta razkorak še povečeval, saj kitajsko gospodarstvo res dosega visoke stopnje produktivnosti in rasti, vendar te procese spremljajo visoki stroški. Na podlagi tega Beckley sklepa, da bodo ZDA ostale edina svetovna velesila.

Drugič, obstajajo ideje, ki jih Kitajska poskuša univerzalizirati in vsaj regijo povezati tudi na idejni ravni. Pomembno pa je, da razlikujemo med dvema tipoma idej: prve so obstoječe, le nekoliko spremenjene, druge pa nove, ki jih poskuša Kitajska širiti s pobudo EPEC. Kitajska namreč podpira idejo globalizacije in proste trgovine, ki je temelj obstoječega svetovnega reda, le da v nekoliko drugačni obliki: »Kitajska upa, da bo s pomočjo EPEC nadaljevala svojo globalizacijo. Toda v nasprotju z neoliberalnimi režimi globalizacije, za katere so značilne politike *laissez-faire*, neenakomeren razvoj in neenakost, EPEC združuje kot cilje skupna prizadevanja, vključenost, kombinacije *win-win* in enakomeren razvoj« (Liu in Dunford 2016, 13). Kitajska s pobudo EPEC podpira in utrjuje odprto svetovno gospodarstvo, prosto trgovino in regionalno sodelovanje (National Development and Reform Commission in drugi 2015). Ključno je torej, da EPEC odraža »nova kitajska razmišljanja o mednarodnem sodelovanju in razkriva ambicije Kitajske, da bi igrala bolj dejavno globalno razvojno vlogo, hkrati pa si prizadeva za ohranitev globalnega prostotrgovinskega režima« (Liu in Dunford 2016, 13). Ideji trga in proste trgovine sta torej še vedno v središču, kar kaže (to bomo podrobneje pojasnili pozneje), da Kitajska podpira obstoječi kapitalistični svetovni red ter ga poskuša le nekoliko spremeniti, saj so te ideje temelj kapitalistične ureditve.

Po drugi strani pa se pojavljajo nove ideje, ki jih Kitajska poskuša uveljaviti z EPEC. Gre namreč za koncept harmonije in izgradnje »skupnosti interesov, usmerjene v skupni razvoj ter skupno usodo Kitajske in njenih sosed« (Zhang 2017, 9). Predsednik Kitajske Xi Jinping je izpostavil, da je treba »upoštevati interese drugih, medtem ko si prizadevamo za lastne interese, skupni razvoj pa je treba spodbujati ob iskanju lastnega razvoja« (Xi Jinping 2015). V načrtu, ki vsebuje temeljne smernice pobude EPEC, je zapisano, da mora ta pobuda prispevati k »skupnemu razvoju in blagostanju« ter biti »pot k miru in prijateljstvu«; hkrati mora prispevati k izgradnji »skupnosti skupnih interesov«, »skupnosti skupne usode« in »skupnosti deljene odgovornosti« (National Development and Reform Commission in drugi 2015). Gre torej za koncept skupnosti, ki jo Kitajska razume veliko širše od lastne družbe in v katero poskuša s pobudo EPEC vključiti sosednje države in države v regiji. Zaradi tega je torej EPEC priložnost za oblikovanje in utrjevanje »skupnosti skupne usode«, temelječe na diplomaciji, »ki jo zaznamujejo prijateljstvo, iskrenost, vzajemnost in vključenost« (Xi 2014, 326). Kitajska torej poskuša nekoliko drugačno kapitalistično vizijo širiti navzven, in sicer v kontekstu združevanja regije v okviru »skupnosti skupne usode«.

Tretjič, Kitajska je ustanovila nekaj novih regionalnih/mednarodnih institucij, ki so nastale kot posledica akumuliranega bogastva ter univerzalnih idej in ki

služijo, kot temu pravi Cox, kot »mehanizmi hegemonije« (Cox 1983, 172). Ker gre pri EPEC za dokaj odprto pobudo brez formalnih zavez, se je že na začetku pojavila težava glede financiranja vseh teh infrastrukturnih projektov. Zaradi tega je Kitajska ustanovila tri finančne institucije, ki zagotavljajo sredstva in posojila za realizacijo infrastrukturnih projektov – Azijsko infrastrukturno investicijsko banko (AIIB), Sklad za svilno cesto in Novo razvojno banko BRICS (Lim 2016, 119). Te nove institucije so pomembne zaradi stabilnosti financiranja teh projektov in članstva številnih držav, saj je za Kitajsko izjemnega pomena, da v AIIB sodelujejo države, kot so Avstralija, Južna Koreja, Indija, Izrael, Rusija, Turčija, Velika Britanija, Nemčija in še nekatere druge. Te institucije utelešajo namero Kitajske, da svojo hegemonijo širi navzven, ta namera pa je v okviru pobude EPEC tesno povezana s stabilizacijo hegemonije v sami državi. A pomembno je dodati, da na Kitajskem vlogo teh institucij razumejo kot dopolnitev obstoječih mednarodnih institucij in ne kot poskus nadomestitve obstoječih finančnih institucij z novimi. Kot zapiše Zhang Yunling (2017, 5), je namen novih institucij »dopolniti in okrepiti nezadostne funkcije obstoječih, ne pa jih motiti«. Tako lahko rečemo, da Kitajski služijo kot orodje za spreminjanje, ne pa za odpravo ali spodkopavanje obstoječega kapitalističnega mednarodnega reda (Feng in He 2017, 29).

327

Četrto, če govorimo o hegemoniji in potencialni kitajski hegemoniji v mednarodnih odnosih, moramo nekaj besed nameniti tudi vojski, saj so vodenje, pristane in konsenz, ki temeljijo na materialnih zmožnostih, idejah in institucijah, vedno obdani z nasiljem, če parafraziramo Gramscija (1977, 763–764). Kitajska si zadnjih nekaj let pospešeno prizadeva modernizirati vojsko, vanjo vlaga vedno višji delež BDP, stremi pa tudi k vse bolj tesnemu sodelovanju z Rusijo na področju obrambe in vojaške opreme. S tem pomembnim premikom poskuša ustvariti sodobno vojsko, s katero bo zmožna zaščititi svoje materialne interese v regiji in širše. V kontekstu pobude EPEC pa je pomembno poudariti predvsem razvoj mornarice; ta je temelj zaščite pred pirati, ki bi lahko motili trgovino.⁵

Če povzamemo, doslej smo kitajsko pobudo EPEC umestili v neogramscijsko shemo treh elementov, nujnih za oblikovanje hegemonije. Opazimo lahko, da načeloma obstajajo vsi trije pomembni pogoji za vzpostavljanje hegemonije na mednarodni ravni, materialne zmožnosti, univerzalne ideje in institucije, hkrati pa Kitajska dosega pomemben razvoj in napredek na vojaškem področju. Ali vse to pomeni, da prihaja do ujemanja med temi tremi elementi in ali poskuša Kitajska postati globalna hegemonijska sila? Ob tem

5 Več o razvoju in modernizaciji kitajske vojske glej: Blasko 2012; Cliff 2015; You 2016.

se zastavlja pomembno vprašanje, ali gre za poskus izgradnje kontrahegemonskega svetovnega reda, v katerem bi lahko prišlo do radikalnih transformacij predvsem v načinu produkcije in družbenih produkcijskih odnosov, kjer bi Kitajska morda imela hegemonsko, torej vodilno vlogo, ki bi temeljila na nekakšnem konsenzu drugih držav, ter do odprave kapitalističnega svetovnega reda. Ali pa gre za poskus Kitajske, da zasede mesto hegemon – nikakor ne samo s prisilo, temveč predvsem s soglasjem drugih držav in drugih frakcij kapitala – v obstoječem kapitalističnem svetovnem redu? Ali pa gre za nekaj tretjega – torej za poskus izgradnje nehegemonskega, a še vedno kapitalističnega svetovnega reda, v katerem bi bilo več hegemonskih držav in ki je po Coxu (1981; 1983) velikokrat dokaj nestabilen?

328 4 EPEC – na poti h (kontra)hegemonskemu ali nehegemonskemu svetovnemu redu?

Shematsko smo nakazali, da kitajska pobuda EPEC načeloma vsebuje vse potrebne elemente – obsežne materialne zmožnosti; ideje, ki stremijo k univerzalnosti; institucije, ki odsevajo povezanost materialnih zmožnosti in idej; vedno močnejšo vojsko – za morebiten poskus izgradnje Kitajske (kontra)hegemonije v mednarodnih odnosih. A kaj lahko rečemo o pobudi EPEC ter (z)možnostih in namerah Kitajske?

Prvič, EPEC je »ambiciozna gospodarska vizija odpiranja in sodelovanja med državami ob pasu in cesti. Namenjen je vzpostavitvi svobodnega in odprtega tržnega sistema v srcu Evrazije« (Du 2016, 43). Je orodje za transformacijo, ne pa za odpravo ali radikalno spremembo geopolitičnega in geoekonomskega reda na globalni ravni. Xi Jinping je jasno izpostavil, da je imela Kitajska aktivno vlogo pri oblikovanju obstoječe mednarodne ureditve, hkrati pa je »prispevala konstruktiven del in imela koristi od mednarodnega razvojnega sistema« (Xi 2016; Johnston in Rudyak 2017, 442). Xi Jinping se je zavzel za nekoliko drugačno kapitalistično globalizacijo, pri čemer je poudaril, da je treba »prilagoditi in usmerjati gospodarsko globalizacijo, omejiti njene negativne učinke ter njene koristi posredovati vsem državam in vsem nacijam« (Xi 2017). Iz vsega tega je razvidno, da Kitajska ni zoper globalizacijo, prosto trgovino⁶ in kapitalizem ter da se ne zavzema za odpravo kapitalizma in kapitalističnega svetovnega reda, temveč hoče oblikovati (in v tem kontekstu je treba razumeti tudi EPEC) nekoliko drugačno, a še vedno kapitalistično svetovno ureditev, temelječo na prosti trgovini. Kitajska torej s pobudo EPEC

6 To se vidi tudi v trgovinski vojni z ZDA, kjer omejevanje proste trgovine škodi kitajskemu gospodarstvu.

ne poskuša oblikovati in utrditi kontrahegemonskega svetovnega reda, ki bi temeljil na nekapitalističnih družbenih produkcijskih odnosih, saj, kot smo večkrat omenili, tudi kitajski prepoved v zadnjih treh desetletjih temelji ravno na sprejemanju trga in kapitalizma kot temelja gospodarskega razvoja in rasti.

Drugič, če smo ugotovili, da si Kitajska ne želi vzpostaviti kontrahegemonije, temveč deluje v okvirih kapitalističnega svetovnega reda, se je treba vprašati, kaj to pomeni za obstoječi kapitalistični svetovni red, predvsem pa za odnose med Kitajsko in ZDA v kontekstu boja za hegemonijo. Kitajska zagotovo poskuša omejiti vlogo ZDA v obstoječi svetovni ureditvi, vendar ali to nujno pomeni, da želi prevzeti njihovo vlogo? Jasno je, da ZDA kitajske načrte in tudi pobudo EPEC razumejo kot grožnjo svoji prevladi v mednarodnih odnosih – to jasno ponazarja trenutna trgovinska vojna, ki jo je predsednik ZDA Trump sprožil poleti 2018. A bistveno je, da Kitajska same sebe ne razume v kontekstu prevzemanja vloge ZDA, saj gre, kot velikokrat izpostavlja, za poskus izgradnje kombinacij *win-win* – v sodelovanju med različnimi državami. Mearsheimer sicer vztraja, da obstaja verjetnost konflikta med Kitajsko in ZDA (Mearsheimer 2014), vendar večina znanstvenikov na Kitajskem pobude EPEC ne dojema kot neposredne grožnje ZDA oziroma kot poskusa nadomestitve ZDA na položaju svetovne hegemonске sile⁷ (Lim 2016, 117). Naj dodamo, da gre s perspektive Kitajske za »upravičen upor« zoper ZDA (Schweller in Pu 2011). EPEC je zagotovo »projekt mednarodnega gospodarskega sodelovanja, vendar bo vplival na regionalni in globalni red« (Wang 2017, 7) ter tako prispeval k drugačni in spremenjeni vlogi ZDA v svetovnem redu. Pobuda EPEC je še zelo nejasno definirana, saj gre predvsem za ohlapno povezovanje različnih projektov, ki jih spremljajo težave pri financiranju. Ne gre torej za kitajski Marshallov načrt (glej Lim 2016, 118), s katerim so ZDA po drugi

7 John Mearsheimer sicer izhaja iz specifične teorije mednarodnih odnosov – gre za strukturni realizem oziroma ofenzivni (neo)realizem. Države naj bi skušale pridobiti čim več moči, njihov končni cilj pa je vzpostavitev hegemonije (ki jo Mearsheimer razume drugače od neogramscijanske teorije in je vezana predvsem na prevlado), saj lahko državam, ki so racionalni akterji, le hegemonija zagotovi preživetje v anarhičnem sistemu držav. Pri tem je ključnega pomena, da nobena velesila ne tolerira vzpona druge države v regiji, ki jo razume kot lastno področje vpliva. Najboljši način za preživetje države torej je, da ostane edina (regionalna) hegemonska sila, ki je druge države ne morejo ogroziti (Mearsheimer 2007; 2014, 363–365). Mearsheimer pri razlagi vzpona Kitajske izpostavlja pomen odnosov med Kitajsko in drugimi velikimi azijskimi državami, Rusijo, Indijo in Japonsko, s katerimi se Kitajska potencialno lahko zaplete v konflikte. V kontekstu vzpona Kitajske ter odnosov med Kitajsko in ZDA, izhajajoč iz ofenzivnega realizma, Mearsheimer vidi veliko možnosti za vojno med Kitajsko in ZDA. Izhajajoč iz zgodovine ZDA, Mearsheimer sklepa, da je ta država odločena ostati edina globalna hegemonska sila in edina regionalna hegemonska sila v Aziji, kar naj bi postopoma vodilo v konflikt med Kitajsko in ZDA. Obenem ne izključuje možnosti nove oblike hladne vojne med ZDA in Kitajsko (glej Mearsheimer 2007; 2014).

svetovni vojni v Evropi uveljavile svojo hegemonsko vlogo. S te perspektive je torej jasno, da Kitajska zaenkrat ne namerava vzpostaviti hegemonskega svetovnega reda, v katerem bi imela hegemonsko vlogo.

Tretjič, ključnega pomena je razlikovati med dvema ravnema analize – regionalno in svetovno/globalno. V regionalni perspektivi je EPEC z vsemi svojimi posledicami *de facto* hegemonski projekt – Kitajska se hoče postaviti v vlogo hegemon – v smislu vodenja, ki temelji na konsenzu in zavezništvu z drugimi državami. EPEC je torej orodje, s katerim se Kitajska poskuša postaviti na položaj ne nujno prevladujoče, temveč predvsem vodilne države v regiji. Za to ima na voljo velikanske materialne zmožnosti. Hkrati oblikuje ideje, ki imajo univerzalni naboj, pa tudi institucije, ki služijo kot orodje za pobudo EPEC ter posledično za utrjevanje regionalne/celinske hegemonije. Po drugi strani je iz pričujoče analize razvidno, da si Kitajska ne želi odpraviti kapitalističnega svetovnega reda in ga nadomestiti z radikalno drugačnim svetovnim redom, ki bi temeljil na drugačnih družbenih produkcijskih odnosih. Kitajska, katere gospodarstvo od začetka 80. let temelji na sprejemanju trga kot ključnega regulacijskega mehanizma ter na kapitalističnih odnosih izkoriščanja, ima velike koristi od kapitalističnega svetovnega trga. Tisto, kar lahko na podlagi te analize izpostavimo, je: EPEC je poskus Kitajske, da oblikuje in vzpostavi regionalno hegemonijo ter jo uporabi kot orodje za preoblikovanje kapitalističnega svetovnega reda iz hegemonskega, v katerem imajo vodilno vlogo ZDA, v nehegemonskega. Ta regionalna hegemonija je prvi pogoj za morebitni nehegemonski svetovni red.

Ob tem je bistveno dodati, da se – poleg stremljenja k nehegemonskemu kapitalističnemu svetovnemu redu – pojavlja veliko težav pri vzpostavljanju regionalne hegemonije. Pri »ujemanju« materialnih zmožnosti, idej in institucij namreč ni trdnosti, saj vse več držav na pobudo EPEC gleda skeptično – tudi zato, ker si morajo denar izposojati pri kitajskih finančnih institucijah, in to za projekte, za katere niso prepričane, da bodo od njih imele koristi. Poleg tega Kitajska izvedbo projektov pogojuje s tem, da jih morajo izvajati kitajska podjetja in delavci, hkrati pa morajo države odplačati dolgove; obenem Kitajska v številnih primerih postane lastnica pomembne infrastrukture v tujih državah (Hart-Landsberg 2018b). Lahko zapišemo, da Kitajska trenutno nima ne ambicij ne zmožnosti, da bi gradila svetovno hegemonijo, kajti že pri poskusih vzpostavljanja regionalne hegemonije je veliko zagat, vsekakor pa si prizadeva za drugačna razmerja v mednarodnih odnosih ter drugačno vlogo v kapitalističnem svetovnem redu.

Naj zelo konkretno odgovorimo na raziskovalno vprašanje, ki smo ga zastavili v uvodu: zdi se, da Kitajska s pobudo EPEC stremi k spremembi obstoječe

kapitalistične svetovne ureditve – v kateri deluje in je imela do sedaj od nje velike koristi – v smeri kapitalistične svetovne ureditve brez ene hegemonске države, torej brez ene hegemonске nacionalne frakcije kapitala. Kitajska poskuša s pobudo EPEC vzpostaviti regionalno/celinsko hegemonijo, ki jo vidi kot orodje za doseganje nehegemonске svetovne ureditve, vendar se pri implementaciji te pobude pojavljajo težave, kar upočasnjuje vzpostavljanje regionalne hegemonije.

5 Sklep

V prispevku smo, izhajajoč iz neogramscijanske teorije mednarodnih odnosov, ki jo je utemeljil Robert Cox in ki temelji na konceptu hegemonije italijanskega marksista Antonia Gramscija (in ga nadgrajuje), razložili, kako Kitajska z novo svilno potjo spodkopava hegemonски položaj ZDA v svetovni kapitalistični ureditvi, ki pa je ne poskuša transformirati, temveč namerava zgraditi drugačno kapitalistično svetovno ureditev.

Pobuda EPEC bo začasno zagotovo stabilizirala stopnje rasti kitajskega gospodarstva ter omogočila realizacijo čezmerno akumuliranega kapitala (Hart-Landsberg 2018b). Kitajska s pobudo EPEC išče »prostorsko krpanje«, če uporabimo koncept Davida Harveyja (glej Harvey 2001), za obsežno akumulirane vire in materialne zmožnosti ter poskuša ohranjati visoko gospodarsko rast. Tako utrjuje hegemonijo komunistične partije in v zadnjih treh desetletjih izoblikovanega kapitalističnega razreda, hkrati pa poskuša odgovoriti na mednarodne pritiske, predvsem v odnosu do ZDA. Poleg tega poskuša vzpostaviti določeno obliko regionalne hegemonije – išče torej soglasje in konsenz drugih držav – ter se vzpostavlja kot vodilna država, saj lahko, kot smo pokazali, v kontekstu EPEC zaznamo tri potrebne elemente za potencialni hegemonски položaj: materialne vire, ideje, ki imajo univerzalni naboj, in institucije. Tako Kitajska s pobudo EPEC izraža jasno nasprotovanje zahodni hegemoniji (glej Ferdinand 2016, 955).

Vendar, kot smo pokazali, med temi tremi elementi ni ujemanja na svetovni ravni, na regionalni pa se do določene mere kaže uspeh te pobude, saj pri naša nekatere koristi tudi sosednjim državam, pojavljajo pa se težave glede financiranja in pogojev Kitajske za izvedbo teh projektov. Kljub temu da na EPEC lahko gledamo kot na regionalnohegemonски projekt, Kitajska s to pobudo ne spodkopava kapitalističnega svetovnega reda, temveč poskuša izpodbijati položaj ZDA v obstoječi kapitalistični svetovni ureditvi. Tako moramo na pobudo nove svilne poti gledati kot na kitajski poskus spreminjanja obstoječega kapitalističnega reda in ne kot na poskus njegovega odpravljanja

– vse v kontekstu utrjevanja notranje hegemonije na Kitajskem ter reševanja notranjih politično-ekonomskih vprašanj in problemov.

Potencialno bi lahko pobuda EPEC imela tudi dolgoročne posledice za obstoječi kapitalistični svetovni red. Zaradi njene trenutne faze in težav, ki jo spremljajo – sploh v kontekstu trgovinske vojne z ZDA –, bi bilo preuranjeno strinjati se z Arrighijem, da bomo priča prehodu iz sedanjega »kapitalističnega svetovnega gospodarstva« v »vzhodnoazijsko svetovno tržno družbo« (Arrighi 2008, 14). Vsekakor pa lahko sklepamo, da Kitajska poskuša vzpostaviti drugačen okvir kapitalističnega svetovnega reda, ki ne bo temeljil na hegemoniji ene države. Poskusi oblikovanja nehegemonskih kapitalističnih svetovnih ureditev so v preteklosti pogosto vodili v zelo nestabilne svetovne ureditve. Kaj se bo zgodilo s pobudo EPEC, bo v veliki meri odvisno od odgovora ZDA in številnih ameriških ter globalnih frakcij kapitala, saj je moč različnih kapitalističnih blokov ključnega pomena za prihodnje poglobljanje ali zaviranje EPEC ter morebitnega prehoda k nehegemonskemu svetovnemu redu. Sedanja trgovinska vojna med Kitajsko in ZDA je že dokaz bojov med različnimi kapitalističnimi bloki in interesi ter kaže na možnost konfliktov in rivalstva med velikimi silami v okviru obstoječe kapitalistične svetovne ureditve.

Zahvala

Prispevek je nastal v okviru usposabljanja za mlade raziskovalce, št. projekta 39172, v okviru programa P5-0193, ki ju financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Literatura

- Anderson, Perry. 1976. »The Antinomies of Antonio Gramsci.« *New Left Review* I, 17 (100): 5–78.
- Arrighi, Giovanni. 2008. *Adam Smith in Beijing: lineages of the 21st Century*. London, New York: Verso.
- Beckley, Michael. 2018. *Why America Will Remain the World's Sole Superpower*. Ithaca, London: Cornell University Press.
- Bibič, Adolf. 1987. »Civilna družba in država pri Gramsciju.« V *Gramsci, civilna družba in država: izbor Gramscijevih besedil in zapisov o njem*, urednik Adolf Bibič, 19–47. Ljubljana: Komunist.
- Bieler, Andreas in Adam David Morton. 2004. »A Critical Theory Route to Hegemony, World Order and Historical Change: neo-Gramscian Perspectives in International Relations«. *Capital & Class* 82: 85–113.

- Blasko, J. Dennis. 2012. *The Chinese Army Today: Tradition and Transformation for the 21st Century*. London: Routledge.
- Brown, E. Michael. 2000. *The Rise of China*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Buci-Glucksmann, Christine. 1980. *Gramsci and the State*. London: Lawrence and Wishart.
- Cliff, Roger. 2015. *China's Military Power*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cox, W. Robert. 1981. »Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory.« *Millennium – Journal of International Studies* 10 (2): 126–155.
- . 1983. »Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method.« *Millennium – Journal of International Studies* 12 (2): 162–175.
- Cox, Robert in Timothy Sinclair. 1996. *Approaches to World Order*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Damm, Jens in Simona Thomas, ur. 2006. *Chinese Cyberspaces. Technological Changes and Political Effects*. London: Routledge.
- Du, M. Michael. 2016. »China's 'One Belt, One Road' Initiative: Context, Focus, Institutions, and Implications.« *The Chinese Journal of Global Governance* 2 (1): 30–43.
- Feng, Huiyun in Kai He. 2017. »China's Institutional Challenges to the International Order.« *Strategic Studies Quarterly* 11 (4): 23–49.
- Ferdinand, Peter. 2016. »Westward ho – the China dream and 'one belt, one road': Chinese foreign policy under Xi Jinping.« *International Affairs* 92 (4): 941–957.
- Gramsci, Antonio. 1971. *Selections from the Prison Notebooks*. Urednika Quentin Hoare in Geoffrey Nowell Smith. New York: International Publishers.
- . 1977. *Quaderni del Carcere. Edizione critica dell'Istituto Gramsci*. Torino: Einaudi.
- . 1982. *Izbor političnih spisov: 1914–1926*. Ljubljana: Komunist.
- Gill, Stephen, ur. 1993. *Gramsci, Historical Materialism and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hart-Landsberg, Martin. 2018a. »The Chinese economy: problems and prospects.« *Monthly review online*. Dostop 9. 3. 2019. <https://mronline.org/2018/06/07/the-chinese-economy-problems-and-prospects/>.
- . 2018b. »A critical look at China's One Belt, One Road initiative.« *Monthly review online*. Dostop 9. 3. 2019. <https://mronline.org/2018/10/05/a-critical-look-at-chinas-one-belt-one-road-initiative/>.
- Harvey, David. 2001. »Globalization and the Spatial Fix.« *Geographische Revue*, 3 (2): 23–30.
- . 2012. *Kratka zgodovina neoliberalizma*. Ljubljana: Studia humanitatis.

- Hočevar, Marko in Igor Lukšič. 2018. »Razmerje med hegemonijo in ideologijo v Gramscijevi politični teoriji.« *Teorija in praksa* 55 (1): 6–26.
- Huang, Yasheng. 2008. *Capitalism with Chinese Characteristics: Entrepreneurship and the State*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jacques, Martin. 2009. *When China Rules the World. The Rise of the Middle Kingdom and the End of the Western World*. London: Allen Lane.
- Johnston, A. Lauren in Marina Rudyak. 2017. »China's 'Innovative and Pragmatic' Foreign Aid: Shaped by and now Shaping Globalisation.« V *China's New Sources of Economic Growth: Vol. 2, Human Capital, Innovation and Technological Change*, uredniki Ligang Song, Ross Garnaut, Cai Fang in Lauren Johnston, 431–451. Canberra: ANU Press, The Australian National University.
- Kubáľková, Vendulka. 2016. »Framing Robert W. Cox, Framing International Relations«. *Globalizations* 13 (5): 578–593.
- Leysens, Anthony. 2008. *The Critical Theory of Robert W. Cox. Fugitive or Guru?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Liang, Yan. 2007. »China's Technological Emergence and the Loss of Skilled Jobs in the United States: Missing Link Found?« *Journal of Economic Issues* 41 (2): 399–408.
- Lim, Wen Xin. 2016. »China's One Belt One Road Initiative: A Literature Review.« V *China's One Belt One Road Initiative*, uredniki Tai Wei Lim, Henry Hing Lee Chan, Katherine Hui-Yi Tseng, Wen Xin Lim, 113–131. London: Imperial College Press.
- Liu, Weidong in Michael Dunford. 2016. »Inclusive globalization: unpacking China's Belt and Road Initiative«. *Area Development and Policy* 1 (3): 323–340.
- Lukšič, Igor in Andrej Kurnik (2000): *Hegemonija in oblast. Gramsci in Foucault*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Mearsheimer, John. 2007. *Structural realism. V: International Relations Theories. Discipline and Diversity*, ur. Tim Dunne, Milja Kurki, Steve Smith, 71–88. Oxford: Oxford University Press.
- Mearsheimer, John. 2014. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton & Company.
- Moolakkattu, S. John. 2009. »Robert W. Cox and Critical Theory of International Relations«. *International Studies* 46 (4): 439–456.
- National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs and Ministry of Commerce of the People's Republic of China. 2015. »Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road.« Dostop 9. 3. 2019. http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html.

- Naughton, Barry. 2006. *The Chinese Economy: Transitions and Growth*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Overholt, H. William. 1994. *The Rise of China: How Economic Reform is Creating a New Superpower*. New York: W. W. Norton & Company.
- Schweller, L. Randal in Pu Xiaoyu. 2011. »After Unipolarity: China's Visions of International Order in an Era of US Decline«. *International Security* 36 (1): 41–72.
- Song, Ligang, Ross Garnaut, Cai Fang in Lauren Johnston, ur. 2017. *China's New Sources of Economic Growth, vol. 2. Human Capital, Innovation and Technological Change*. Canberra: ANU Press, The Australian National University.
- Thomas, D. Peter. 2009. *The Gramscian Moment. Philosophy, Hegemony and Marxism*. Leiden, Boston: Brill.
- Toops, Stanley. 2016. »Reflections on China's Belt and Road Initiative«. *Area Development and Policy* 1 (3): 352–360.
- Unschuld, U. Paul. 2013. *The Fall and Rise of China. Healing the Trauma of History*. London: Reaktion Books.
- Walter, E. Carl, in Fraser J. T. Howie. 2012. *Red Capitalism: The Fragile Financial Foundation of China's Extraordinary Rise*. Singapore: John Wiley & Sons Singapore Pte. Ltd.
- Wang, Yong. 2016. »Offensive for defensive: the belt and road initiative and China's new grand strategy«. *The Pacific Review* 29 (3): 455–463.
- Xi, Jinping. 2014. *Xi Jinping. The Governance of China*. Peking: Foreign Languages Press.
- . 2015. Govor predsednika Xi Jinpinga na Boao Forum for Asia. Xinhua net. Dostop 7. 3. 2019. http://www.xinhuanet.com/english/2015-03/29/c_134106145.htm.
- . 2017. Govor predsednika Xi Jinpinga na World Economic Forum. State Council Information Office of PRC. Dostop 8. 3. 2019. http://www.china.org.cn/node_7247529/content_40569136.htm.
- You, Ji. 2016. *China's Military Transformation*. London: Polity.
- Zeng, Lingliang. 2016. »Conceptual Analysis of China's Belt and Road Initiative: A Road towards a Regional Community of Common Destiny«. *Chinese Journal of International Law* 15 (3): 517–541.
- Zhang, Yunling. 2017. »Belt and Road Initiative as a Grand Strategy.« V *China's Belt and Road Initiatives and Its Neighboring Diplomacy*, urednik Zhang Jie, 3–12. Singapore: World Scientific Publishing.
- Zhao, Minghao. 2016. »The Belt and Road Initiative and its Implications for China-Europe Relations«. *The International Spectator (Italian Journal of International Affairs)* 51 (4): 109–118.